

Սոնա Թևանյան
ԵՊՀ քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի ասպիրանտ

**ԳՈՒՅԸԸ ԿՈՆՑԵՍԻՈՆ ՎՃԻՄՈՒՆՔՆԵՐՈՎ ՏՐԱՍՍԿՐԵԼՈՒ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Պետություն և մասնավոր հատված համագործակցությունը միջնորդավորող կոնցեսիոն պայմանագրերը նպատակաուղղված են սպառողներից տրամադրվող ապրանքների, նրա համար կատարվող աշխատանքների կամ մատուցվող ծառայությունների որակի բարձրացմանը: Այդ կառուցակարգի շնորհիվ հնարավոր է դառնում մաս ներդրողների համար ապահովել երկարաժամկետ երաշխիքներ որևէ երկրի տնտեսության մեջ իրականացված ներդրումներն աստիճանաբար հետ վերադարձնելու համար: Գործնականում մինչև կոնցեսիայի պայմանագրի կնքումը և որոշակիացված կոնցեսիոններին արտոնություններ տրամադրելը՝ պետք է ստեղծվեն վերջինիս ընտրության արդյունավետ կառուցակարգեր, որոնք հնարավորություն կտան իրականացնելու ներդրողի առավել օբյեկտիվ ընտրություն՝ հիմք ընդունելով ոչ միայն վերջինիս կողմից առաջարկվող ներդրումների ծավալը, այլև տնտեսության որևէ կոնկրետ ոլորտի զարգացումն ապահովելու ռեալ հնարավորությունները, քանի որ կոնցեսիայի պայմանագրի կնքման հիմնական և առաջնային նպատակը ոչ միայն ներդրումներ ներգրավելն է, այլև դրանց միջոցով ենթակառույցների զարգացում ապահովելը՝ ելնելով հասարակության և պետության շահերի բավարարման անհրաժեշտությունից:

Համաշխարհային պրակտիկայում հայտնի են կոնցեսիոնների հետևյալ ընթացակարգերը՝ մրցույթ (բաց և փակ) և բանակցություններ¹: Եթե բաց մրցույթի պարագայում ընտրական գործընթացին մասնակցելու հրավերին կարող են արձագանքել անսահմանափակ թվով սուբյեկտներ, ապա փակ մրցույթի դեպքում մրցույթին մասնակցելու հայտ կարող են ներկայացնել միայն որոշակի չափանիշների բավարարող կոնկրետ ընկերություններ: Ինչ վերաբերում է բանակցություններին, ապա այս դեպքում, ի տարբերություն բաց և փակ մրցույթների, չի սահմանվում

---

¹ St'u Русинова А., Порядок и принципы выбора концессионера: Европейский опыт и российский закон, Налоги, (газета), 2006, N 26:

որևէ խիստ ընտրական գործընթաց, և պատվիրատուն հրավիրում է որոշակի կազմակերպությունների՝ քննարկելու կնքվելիք պայմանագրի պայմանները:

Պետական սեփականություն հանդիսացող որևէ գույք կոնցեսիոն պայմանագրի հիման վրա մասնավոր սուբյեկտին հանձնելու գործընթացը բավականին բարդ է՝ սկսած նախապատրաստական և կազմակերպական բնույթի խնդիրներից մինչև պայմանագրի կնքումն ու համապատասխան օբյեկտը կամ գործառույթները գործնականում մասնավորին փոխանցելը:

Այդ պատճառով նախ և առաջ պետք է հստակ լինեն այն չափանիշները, որոնք կարող են ուղեցույց լինել կոնցեսիոն կառավարմանը հանձնելու ենթակա պետական կամ համայնքային սեփականություն հանդիսացող ողջ անշարժ գույքի համակազմից մեկ կոնկրետ օբյեկտ ընտրելու համար: Այս հարցին անդրադառնալով՝ Ս. Ա. Մոսման առանձնացնում է երկու էական չափանիշ՝

1. կոնցեսիայի պայմանագրի առարկա կարող է լինել պետական/համայնքային սեփականություն հանդիսացող այն գույքը, որը բավարարում է որոշակի պայմանների,

2. պետք է առկա լինի որևէ կոնկրետ գույքի ընտրության տնտեսական և սոցիալական հիմնավորումը:

Առաջինի համեմատ երկրորդ չափանիշի հետ համապատասխանության որոշումը բավականին բարդ է, սակայն երկուսի ուսումնասիրությունն էլ կարևոր նշանակություն ունի: Այսպես՝ կոնցեսիայի պայմանագրի առարկա կարող են լինել պետական սեփականություն հանդիսացող անշարժ գույքի այն օբյեկտները, որոնք բավարարում են հետևյալ պահանջներին.

- ընդգրկված չեն անշարժ գույքի մասնավորեցման մասին օրենքում ներառված սեփականաշնորհման ենթակա օբյեկտների ցանկում,

- հանդիսանում են շրջանառությունից հանված կամ սահմանափակ շրջանառու գույք,

- տվյալ գույքի օգտագործումը կոնցեսիոն հիմունքներով չի հակասում սահմանադրական կարգին, բարոյականության սկզբունքներին, այլոց իրավունքներին և օրինական շահերին, պետության պաշտպանությանը և անվտանգությանը,

- այլ կառուցակարգի կիրառման անհնարինությանը կամ աննպատակահարմարությանը:

Ուստի հնարավոր ենք համարում նշված օրենքում ընդգրկված օբյեկտների ցանկից համապատասխան իրավական ակտի ընդունմամբ և տվյալ քայլի տնտեսական ու սոցիալական նշանակության լուրջ հիմնավորման առկայությամբ թույլատրել որևէ անշարժ գույքի դուրս բերումը և այն կոնցեսիայի պայմանագրի հիման վրա մասնավոր սուբյեկտին հանձնելը: Միաժամանակ կարծում ենք, որ նման մեխանիզմի կիրառումն առավել նպատակահարմար է այն երկրների համար, որոնք կոնցեսիոն պայմանագրի հետ կապված հարաբերությունների կարգավորման ուղղված միասնական օրենք նախկինում չեն ունեցել, և օրենսդրական նոր ինստիտուտի առկայությունը կարող է հանգեցնել նման խնդիրների. այլ կերպ ասած՝ այն երկրներում, որտեղ պետական սեփականություն հանդիսացող գույքն ընդգրկվել է սեփականաշնորհման ենթակա գույքի ցանկում մինչև կոնցեսիոն պայմանագրերի վերաբերյալ օրենքի ընդունումը, նպատակահարմար է դրանց վերանայման, և ցանկի ճշգրտման առավել ճկուն հնարավորությունների սահմանումը, քան այն երկրներում, որտեղ պետական սեփականություն համարվող գույքի տնօրինման այլընտրանք սեփականաշնորհման ինստիտուտի կողքին եղել է, և պատասխանատուները, այնուամենայնիվ, որոշել են տվյալ գույքն օտարել:

Հաջորդ դրույթը, որին հարկ ենք համարում անդրադառնալ, այն է, որ կոնցեսիայի պայմանագրի առարկա լինելու համար Ս.Ա.Սոսնան տվյալ անշարժ գույքի համար պարտադիր է համարում շրջանառությունից հանված կամ **սահմանափակ շրջանառու** լինելը: Ինչպես գիտենք, կոնցեսիայի պայմանագրի առարկա կարող է դառնալ միայն պետության բացառիկ սեփականություն հանդիսացող անշարժ գույքը, մինչդեռ եթե թույլատրելի համարենք այդ գույքի թեկուզ և սահմանափակ, բայց, այնուամենայնիվ, շրջանառունակությամբ օժտված լինելը, ապա ակնհատորեն խախտվում է տվյալ գույքի՝ պետության **բացառիկ** սեփականություն լինելու ունակությունը, ինչը հանգեցնում է կոնցեսիայի պայմանագրի առարկայի մասին ոչ ճշգրիտ պատկերացման: Հետևաբար կարող ենք պնդել, որ կոնցեսիայի պայմանագրի առարկա հանդիսանալու համար որևէ անշարժ գույք պետք է հանդիսանա պետության բացառիկ սեփականությունը և ամբողջովին հանված լինի շրջանառությունից:

Ինչ վերաբերում է 2-րդ չափանիշին, այն է՝ կոնցեսիոն նախագծի օբյեկտի ընտրության սոցիալ-տնտեսական հիմնավորումը, ապա այս

չափանիշի օգնությամբ առաջին չափորոշչին համապատասխանող բազմաքանակ գույքի թվից, կոնցեսիոն հիմունքներով, մասնավոր անձի կառավարմանը հանձնելու համար ընտրվում է այն կոնկրետ օբյեկտը, որը սեփականատիրոջ կարծիքով մինչ այդ օգտագործվել է ոչ արդյունավետ կամ ընդհանրապես չի օգտագործվել: Ինչպես հայտնի է, պետական/համայնքային սեփականության օգտագործման արդյունավետության բարձրացումը կոնցեսիոն կառուցակարգի հիմնական նպատակն է: Սակայն չպետք է մոռանալ, որ արդյունավետ հասկացությունը տարբեր կերպ կարող է ընկալվել կոնցեսիոների և կոնցեդենտի կողմից: Առաջինի համար դա կոնցեսիոն պայմանագրի առարկայի շահագործումից առավելագույն շահույթ ստանալն է, մինչդեռ կոնցեդենտի համար բացի այդ և դրանից առավել կարևոր են սոցիալական նպատակները՝ հանրային շահը, հասարակության բարեկեցությունը և գույքի սոցիալական գործառույթը: Այս վերջին կատեգորիան բավականին տարածված և ընդունված է արևմտյան սահմանադրական իրավունքի հիմնադրույթներում, և արտացոլվում է «սեփականությունը պարտավորեցնում է» բանաձևով: Ժամանակակից սահմանադրություններում և օրենսդրություններում այն ամրագրվել է նորմերում, համաձայն որոնց՝ ցանկացած գույք, անկախ պատկանելությունից, թե ում է այն պատկանում, պետք է օգտագործվի ի շահ ողջ հասարակության¹:

Հաշվի առնելով այս հարցի կարևորությունը՝ կոնցեսիոն կառուցակարգի՝ իր նպատակին ծառայեցնելու և համապատասխան ենթակառույցների զարգացումն ապահովելու հարցում չլրիպելու նպատակով անհրաժեշտ է սոցիալ-տնտեսական չափանիշների մշակման հարցում ապահովել միասնականություն և հստակ սահմանել այն չափանիշները, որոնց հիման վրա հնարավոր կլինի որոշել այս կամ այն գույքը կոնցեսիոն կարգով շահագործման հանձնելու անհրաժեշտությունը և նպատակահարմարությունը: Ընդ որում, այդ չափանիշները պետք է սահմանվեն օրենսդրորեն² և կարող են տարբեր լինել առանձին կոնցեսիոն ներդրումային նախագծերի համար և պարունակել կոնցեդենտի կողմից կոն-

¹ Տե՛ս Նի՛նի և Ն.Ա., *Է՛նի օճոճե՛նի ի՛նի նի ձե՛թճա՛ն ճա՛: ճա՛ն ձե՛թ է ի՛ ճա՛ն ձե՛թ*, 2002, Ի ., էջ 224:

² Թերևս առավել նպատակահարմար է ենթաօրենսդրական ակտերի մակարդակում դրանց ամրագրումը՝ հաշվի առնելով թե օրենքները մնան ընթացակարգային դրույթներով ծանրաբեռնելու աննպատակահարմարությունը, թե այդ ենթաօրենսդրական ակտերի առավել ճկուն լինելն ու օպերատիվ կերպով, պրակտիկայից բխող շտկումներ կատարելու հարմարավետությունն ու արագությունը:

ցեսիոներին առաջադրվող որոշակի պահանջներ՝ կապված, օրինակ, գբաղվածության ավելացման հետ և այլն:

Սակայն պետք է նկատի ունենալ, որ նշված հաշվարկները դեռևս նախագծի տեխնիկատնտեսական հիմնավորումը չեն: Ավելի ուշ դրանք կազմվում են հայտարարված մրցույթի մասնակիցների կողմից և հիմքում ունեն կոնցեդենտի կողմից կազմված վերոնշյալ նախնական հաշվարկները: Այդ իսկ պատճառով դրանց հիմնական ցուցանիշները, այդ թվում՝ նախագծի արժեքը, կոնցեսիոն համաձայնագրի առարկայի շահագործման արդյունքում ստացվելիք արտադրանքի կամ ծառայությունների ծավալը, պայմանագրի գործողության ժամկետը, հողի կամ այլ բնական ռեսուրսների օգտագործման վճարների չափը, ինչպես նաև կոնցեսիոնների հնարավոր սոցիալական ծանրաբեռնվածությունը պետք է արտացոլվեն մրցույթի պայմանների մեջ՝ որպես վերջինիս չափանիշներ:

Մինչպայմանագրային հարաբերությունների կարևորագույն մաս է հանդիսանում մրցույթի կամ աճուրդի անցկացումը, ընդ որում՝ կոնցեսիոնների ընտրության կարգը պետք է ամրագրված լինի համապատասխան օրենքով՝ որպես ընդհանուր կանոն, որից միակ բացառությունը կարող է կատարվել նույնպես օրենքով սահմանված դեպքերում:

Կոնցեսիայի պայմանագրի կնքման համար կոնտրագենտ կազմակերպության ընտրության նպատակով անցկացվող մրցույթի կազմակերպման առավել արդյունավետ ընթացակարգի մշակման համար օգտակար է անդրադառնալ Եվրամիության իրավունքին: Այսպես՝ Եվրամիության անդամ երկրների մեծամասնությունում ստացվել է այնպես, որ կոնցեսիայի պայմանագրերի կնքման գործընթացը կանոնակարգվում է պետական (համայնքային) կարիքների համար ապրանքների մատակարարման, աշխատանքների կատարման և ծառայությունների մատուցման մասին պայմանագրերին վերաբերող օրենսդրությամբ: Ընդ որում՝ ԵՄ անդամ երկրների վերոնշյալ հարաբերությունները կարգավորող ներպետական իրավական ակտերը հենվում են ԵՄ հատուկ դիրեկտիվների վրա, մասնավորապես 2004թ. մարտի 31-ին ընդունված «Հանրային շինարարական կապալի, հանրային կարիքների համար մատակարարումների և հանրային ծառայությունների մատուցման պայմանագրերի կնքման գործընթացի կողողինացման մասին» 2004/18/ԵՄ հանձնարարականի, ինչպես նաև նույն թվականի «Ջրաէներգա, և տրանսպորտային ապահովման ոլորտում կապալի, ինչպես նաև փոստային ծառա-

յությունների ոլորտում կապալի պայմանագրերի կնքման գործընթացի կանոնակարգման մասին» 2004/17/ԵՄ հանձնարարականները¹:

Այն կանոնները, որոնք ամրագրված են նշված հանձնարարականներում, պետական (այդ թվում նաև կոնցեսիոն) պայմանագրերի նկատմամբ տարածվում են այն դեպքում, երբ դրանք համապատասխանում են որոշակի չափանիշների, մասնավորապես.

- պայմանագիրը պետք է համապատասխանի որոշակի նվազագույն «շեմային» արժեքի՝ պայմանավորված ոլորտով, որին առնչվում է կնքվող պայմանագիրը, մասնավորապես դրա գինը պետք է կազմի 200 հազար եվրոյից մինչև 5 մլն. եվրո,

- որպես կոնցեդենտ պետք է հանդես գան հանրային պատվիրատուները, այսինքն՝ պետությունը կամ համայնքը, հանրային իրավական կորպորացիաներն ու ընկերությունները, այսպես կոչված «ֆունկցիոնալ պատվիրատուները», այսինքն՝ այն իրավաբանական անձինք, որոնք ֆինանսավորվում կամ կառավարվում են հանրային կազմակերպությունների կողմից և ծավալում են հանրային շահերի բավարարմանն ուղղված ոչ առևտրային բնույթի գործունեություն, ինչպես նաև սեկտորային/ճյուղային պատվիրատուները, այսինքն՝ այն կազմակերպությունները, որոնք զբաղված են ջրա- կամ էներգամատակարարման, հանրային տրանսպորտի կամ հեռահաղորդակցության ոլորտում:

Այսպիսով եթե կնքման ենթակա պայմանագիրը համապատասխանում է վերոնշյալ պայմաններին, ապա դրա կնքման ընթացակարգը պետք է համապատասխանի նշված դիրեկտիվների պահանջներին, ինչպես նաև ԵՄ ստեղծման մասին պայմանագրի դրույթներին և եվրադատարանի կողմից գործնականում մշակված ընդհանուր սկզբունքներին: Սա հիմնականում վերաբերում է ԵՄ ստեղծման մասին պայմանագրի այն դրույթներին, որոնք ապահովում են ԵՄ ներքին շուկայի բնականոն գործունեությունը, այն նորմերին, որոնք արգելում են քաղաքացիության/հպատակության կամ ծագման երկրի հիման վրա ցանկացած խտրականություն, որոնք սահմանում են ապրանքների և ծառայությունների ազատ շրջանառությունը, բնակության վայրի ընտրության կամ ներկայացուցչության/մասնաճյուղի բացման և գործունեության վայրի ընտրության ազատությունը:

---

¹ Տե՛ս www.eoroparl.eu.int

Ինչ վերաբերում է Եվրոպական դատարանի պրակտիկայի ընթացքում կոնցեսիոների ընտրության գործընթացում պարտադիր կիրառման ենթակա մշակված սկզբունքներին, ապա դրանց թվին դասվում են.

- մրցույթի մասնակիցների նկատմամբ խտրականության կիրառման արգելքը կամ հավասար վերաբերմունքի սկզբունքը,

- թափանցիկության սկզբունքը,

- համամասնության սկզբունքը, որը պահանջում է, որ դրված նպատակին հասնելու համար ընտրված միջոցները լինեն տեղին և անհրաժեշտ: Այսինքն՝ կոնցեդենտը իրավասու չէ սահմանելու տեխնիկական, մասնագիտական կամ ֆինանսական այնպիսի չափանիշներ, որոնք չեն առնչվում կոնցեսիայի առարկայի հետ կամ չափազանցված են համարվում:

Կոնցեսայի պայմանագրի կնքման համար մրցույթ անցկացնելու մասին որոշումն ընդունում է կոնցեդենտը: Այդ որոշումից հետո, սահմանված կարգով ներգրավելով զանգվածային լրատվության միջոցներին՝ հրապարակվում է համապատասխան հայտարարություն և հաստատվում է հրավերի փաթեթը, որում պետք է ամրագրված լինեն մասնակիցներին ներկայացվող պահանջները և մրցույթի չափորոշիչները: Որպես այդպիսին կարող են հանդես գալ համապատասխան օբյեկտի ստեղծման կամ վերակառուցման ժամկետները, դրա ակնկալվող տեխնիկա տնտեսական ցուցանիշները, ապրանքների արտադրության կամ ծառայությունների մատուցման ծավալները, կոնցեսիոն վճարի չափը և այլն: Այսինքն, ըստ էության, մրցութային փաստաթղթերում ամրագրման ենթակա են բոլոր այն դրույթները, տեղեկությունները, պահանջներն ու չափորոշիչները, որոնք հետագայում հանդես են գալու որպես պայմանագրի էական պայմաններ: Այլ կերպ ասած՝ կոնցեսիայի պայմանագրի էական պայմանների շուրջ կողմերը համաձայնություն են կայացնում մրցույթի կազմակերպման ընթացքում, երբ կոնցեդենտը հայտնում է այն չափանիշները, որոնց բավարարող կոնցեսիոնների ընտրության համար կազմակերպում է համապատասխան մրցույթ, իսկ կոնցեսիոնները համաձայնություն է հայտնում դրանց վերաբերյալ՝ ներկայացնելով մրցույթի մասնակցության հայտ՝ հաղթող ճանաչվելու և համապատասխան պայմանագիր կնքելու ակնկալիքով: Այսինքն՝ գործնականում պայմանագրի էական պայմանների շուրջ կողմերի համաձայնություն ձեռք բերելու փուլը, որպես այդպիսին, ժամանակային առումով տեղափոխված է բա-

մակցությունների ավելի վաղ հատված, երբ պայմանագրի մասին բոլոր դատողությունները, տեսական և կազմակերպական մակարդակում են:

Ընդհանուր առմամբ՝ կոնցեսիայի պայմանագրի կնքումն ու կատարումը պետք է դիտարկել որպես կազմակերպական բնույթի հարաբերությունների համակարգ, որոնք իրականացվում են համապատասխան իրավաբանական ընթացակարգերի միջոցով¹:

Կոնցեսիայի պայմանագրի կնքման իրավաբանական ընթացակարգի բաղադրիչներ ընդունված է համարել.

1. կոնցեսիոն պայմանագրերի տիպային ձևերի մշակման և հաստատման գործընթացը՝ ըստ առանձին առարկաների,

2. կոնցեսիոն համաձայնագրի կնքման մասին որոշման ընդունման և այդ մասին պոտենցիալ կոնցեսիոներներին իրազեկելու գործընթացը,

3. կոնցեսիայի պայմանագրի կնքման համար մրցույթի անցկացման գործընթացը,

4. մրցույթի արդյունքերի հիման վրա կոնցեսիոն պայմանագրի կնքման գործընթացը,

5. պայմանագիրը կնքված ճանաչելու գործընթացը:

Ընդ որում՝ մրցույթի անցկացման գործընթացն իր հերթին ենթադրում է մի շարք ընթացակարգերի առկայություն. այն սկսվում է մրցույթի անցկացման մասին հայտարարության հրապարակմամբ, որին հաջորդում է մրցույթի մասնակցության հայտերի ներկայացումը, մրցույթի մասնակիցների նախնական ընտրության անցկացումը, մրցութային առաջարկների ներկայացումը, դրանց ուսումնասիրությունն ու գնահատումը, մրցույթի հաղթողին որոշելը և, ի վերջո, մրցույթի մասնակիցներին դրա արդյունքների մասին ծանուցելը: Այս ողջ գործընթացի եզրափակումը տեղի է ունենում մրցույթի հաղթողի հետ կոնցեսիայի պայմանագրի կնքմամբ:

Մրցույթի անցկացման համար կոնցեդենտը ստեղծում է մրցութային հանձնաժողով, որի կազմում, մեր կարծիքով, պետք է ընդգրկված լինեն տնտեսագետներ, իրավաբաններ, ինչպես նաև այնպիսի մասնագետներ, որոնց գիտելիքներն ու կրթությունը հնարավորություն կտան ուսումնասիրելու և գնահատելու մրցույթի հայտերը՝ ըստ կոնկրետ օբյեկտի ա-

---

¹ Տե՛ս Նաաեիաա Ի.Ի., Աօճիճաօ. Աեճճ. “եիօաճեիօնա ճիաաեօաիեյ: իճաիաիա ճաաեեճիաիեա”, Ի ., 2006 էջ 21:

ռանձնահատկությունների: Մրցութային հանձնաժողովն ապահովում և իրականացնում է կազմակերպական բոլոր գործառնությունները: Մրցութի անցկացումից հետո կոնցեդենտը հաղթող ճանաչված մասնակցին ուղարկում է կոնցեսիայի պայմանագրի նախագիծը, որը պետք է համապատասխանի մրցույթում հաղթող ճանաչված մասնակցի կողմից ներկայացված հայտի դրույթներին, իսկ հաղթող ճանաչված մասնակցին տրվում է որոշակի ժամանակ այն ստորագրելու համար: Ընդ որում՝ հաղթող մասնակցին պայմանագրի նախագիծն ուղարկելու, և նրա կողմից այն ստորագրելու ժամկետները պետք է սահմանվեն օրենքով: Ուշադրության արժանի է այն փաստը, որ կոնցեսիայի պայմանագրի դրույթները պետք է համապատասխանեն թե՛ կոնցեդենտի որոշման և թե՛ կոնցեսիոնների կողմից ներկայացված առաջարկի դրույթներին: Կոնցեսիայի պայմանագրի նախագիծը ստորագրելը ըստ էության հաղթող ճանաչված մասնակցի իրավունքն է և պարտականությունը: Հաղթող ճանաչված մասնակիցը գործնականում իրավունք չունի բանակցելու պայմանագրի նախագծի կետերի փոփոխման շուրջ. մնան պարագայում նա պարզապես կարող է հրաժարվել պայմանագիրը ստորագրելուց, և այդ դեպքում նախագիծը կուղարկվի հանձնաժողովի որոշմամբ հաջորդ տեղը զբաղեցրած մասնակցին: Այս հարցին անդրադառնալիս Երբեմն Ռլորտի մասնագետները վիճելի են համարում մնան սահմանափակումները և արգելքները ըստ ներկայացված մրցութային հայտերի՝ առաջարկում են պայմանագրի պայմանների շուրջ բանակցելու հնարավորություն ընձեռել առավել շահեկան պայմաններ առաջարկած և հաղթող ճանաչված մասնակցին: Այս տարբերակը նրանք նախընտրելի են համարում հաջորդ՝ ավելի պակաս շահեկան փաթեթ ներկայացրած մասնակցի հետ պայմանագիր կնքելու տարբերակի համեմատ¹: Մեր կարծիքով, սակայն, մնան մոտեցման դեպքում կոնցեսիոնների ընտրության մրցութային հիմքերը խարխլվում են, քանի որ տվյալ պարագայում արդեն իսկ հաղթող ճանաչված մասնակցին վերստին բանակցելու պայմանագրի, հետևաբար նաև իր կողմից ներկայացված հայտի պայմանները փոփոխելու հնարավորության ընձեռումը խախտում է մրցութի մասնակիցների հավասարության, խտրականության բացառման և օբյեկտիվության սկզբունքները: Եթե կոնցեդենտը հանդիպում է այնպիսի իրավիճակի, երբ հաղթող ճանաչված մասնակիցը հրաժարվում է պայմանագիրը

---

¹ А.А. Исмангилова, Концессионное соглашение в системе гражданско-правовых договоров, [http:// www.lawfirm.ru/article/print.php?id=520](http://www.lawfirm.ru/article/print.php?id=520), 06.02.2009

ստորագրելուց, ապա պարտավոր է այդ նպատակով դիմել հաջորդ առավել շահեկան ու համապատասխան հայտ ներկայացրած մասնակցին, իսկ եթե այդպիսին չկա՝ մրցույթը հայտարարել չկայացած: Ինչ վերաբերում է մրցույթում հաղթող ճանաչված մասնակցի՝ պայմանագրի կնքումից հրաժարվելուն, ապա այդ դեպքում նա պետք է վճարի համապատասխան տուժանք, եթե հրաժարումն անհիմն է, և պետք է ունենա պայմանագրի պայմանների ճշգրտման հնարավորություն, եթե իր առարկությունները կապված են այն փաստի հետ, որ պայմանագրի որոշ դրույթներ չեն համապատասխանում մրցույթի հրավերով կոնցեդենտի առաջարկված և իր կողմից ներկայացված ու հաղթող ճանաչված հայտում ամրագրված դրույթներին, պահանջներին ու չափանիշներին:

Չնայած այն փաստին, որ մրցույթի միջոցով կոնցեսիոների ընտրության կանոնակարգը բոլոր գիտնականների կողմից ընդունվում է որպես առավել արդարացի և օբյեկտիվ եղանակ, այնուամենայնիվ այն ևս ունի որոշ թերություններ. նախ և առաջ դա մրցույթի կազմակերպման և բուն գործընթացի բավականին ծախսատար լինելն է, ընդ որում՝ կոնցեդենտը ստիպված է լինում նախնական հետազոտությունների անցկացման և նախագծի պատրաստման փուլում մեծ գումարներ ծախսել մինչև մրցույթ հայտարարելը: Երբեմն մրցութային կառուցակարգի կիրառումը կանխավ անհնարին է դարձնում որոշ կոնցեսիոն ծրագրերի իրագործումը: Այդ իսկ պատճառով էլ մի շարք երկրներում չի բացառվում նաև կոնցեսիոն պայմանագրերի կնքումն անմիջական բանակցությունների անցկացման միջոցով: Այդ դեպքում կողմերը սահմանափակված չեն կոշտ ընթացակարգային պահանջներով և բավականին ազատ են իրենց փոխհարաբերություններում այլընտրանքային և նույնիսկ փորձարարական մեթոդների կիրառմամբ որևէ հիմնախնդրի լուծման համար, իրենց ներկայացրած առաջարկների շտկման, ճշգրտման կամ փոփոխման հարցում: Այդ ամենի արդյունքում հնարավոր է լինում մշակել ենթակառույցների վերաբերյալ նախագծերի առավել գրավիչ լուծումներ: Բացի այդ, երբեմն որոշ խոշոր նախագծեր ենթակառույցներ կոնցեսիոն ոլորտում ունենում են միայն մեկ իրական հավակնորդ: Դրա հետ մեկտեղ մնան խոշոր նախագծերի իրականացման համար մրցույթը կարող է շատ ժամանակատար լինել, մինչդեռ հնարավոր է, որ կոնցեդենտը մնան երկար ժամանակ չունենա: Օրինակ՝ Ֆիլիպիններում էներգետիկայի ոլորտում կառուցել-կառավարել-փոխանցել (BOT) տիպի ներդրումային համաձայնագրերի կնքումն առանց մրցույթի անցկացման իրականացվել է

այնպիսի իրավիճակում, երբ երկրին սպառնում էր էլեկտրաէներգիայի սուր պակասորդ¹:

Համաշխարհային պրակտիկայում հանդիպում են մի շարք դեպքեր, երբ մրցույթի փոխարեն օրենսդրությամբ թույլատրվում է ուղղակի բանակցությունների անցկացում, մասնավորապես.

- երբ առկա է հանրային ծառայությունների անխափանության ապահովման անհետաձգելի անհրաժեշտություն, կամ երբ մրցույթի անցկացումն արդյունավետ չի լինի որևէ այլ հիմնավոր պատճառով,

- կարճաժամկետ նախագծերի դեպքում, երբ ներդրումների ենթադրվող ծավալը չի գերազանցում օրենքով սահմանված չափը,

- ազգային անվտանգության և պաշտպանության ոլորտին առնչվող դեպքերում,

- այն դեպքում, երբ միայն մեկ կազմակերպություն կարող է իրականացնել պահանջվող աշխատանքները, ծառայության մատուցումը՝ պատենտավորված տեխնոլոգիայի կամ բացառիկ նոու-հաուի առկայությամբ պայմանավորված,

- երբ նախնական ընտրության կամ նախատրակավորման ընթացակարգին մասնակցության ոչ մի հայտ չի ներկայացվել կամ ներկայացված հայտերից ոչ մեկը չի համապատասխանել մրցույթի պահանջներին:

Երբեմն կոնցեսիայի պայմանագրի կնքումը դիտվում է ոչ մրցակցային ընթացակարգով իրականացված նաև այն դեպքում, երբ մրցութային հանձնաժողովին ներկայացվել են 2-ից պակաս հայտեր, կամ էլ եթե 2-ից պակաս հայտեր մրցույթի պահանջներին բավարարող են ճանաչվում. այդ դեպքում կոնցեսիան իրավունք ունի ուսումնասիրության առնելու միայն մեկ մասնակցի կողմից ներկայացված հայտը, և եթե այն համապատասխանում է մրցույթի պահանջներին, ապա իրավունք ունի նաև նրան հաղթող ճանաչելու և կոնցեսիոն պայմանագիր կնքելու: Սակայն սա ամենևին չի նշանակում, թե կոնցեսիայի պայմանագիրը կնքվում է ոչ մրցակցային ընթացակարգով, քանի որ մասնակցության պայմաններն ու կարգը ի սկզբանե մրցութային են եղել, և միայն մասնակիցների սակավաթիվ կամ ոչ բոլոր հայտերի համապատասխան լինելը մրցույթի իրավերի պահանջներին բավարար չէ ընթացակարգի էությունը փոփոխելու համար:

---

¹ St'u Kleiner M., Infrastructure Concessions-to action or not to action. Public policy for the private sector, N 159, November, 1998.

Բոլոր դեպքերում, ուղղակի բանակցությունների ընթացակարգը պետք է այնպես կազմակերպել և անցկացնել, որպեսզի հնարավորինս բացառվեն չարդարացված, խտրական բնույթի արգելքները մրցակցության համար, և առկա լինեն այնպիսի հնարավորություններ, որոնց ուժով շահագրգիռ կողմերը կարողանան բողոքարկել մրցույթի փոխարեն ուղղակի բանակցություններ կազմակերպելու մասին հանրային պատվիրատուի վճիռը: Գործնականում ուղղակի բանակցությունների դրական և արդյունավետ կողմերն ի հայտ կգան միայն այն դեպքում, երբ այն կազմակերպվի թափանցիկության, անաշառության և արդարության սկզբունքների հիման վրա:

ՀՀ-ում կոնցեսիոն իրավահարաբերությունների կարգավորմանն ուղղված միասնական իրավական ակտի բացակայության պայմաններում պայմանագրի կնքման եղանակները կարող են տարբեր լինել՝ ըստ կոնցեսիայի պայմանագրի առարկայի առանձնահատկությունների կամ ըստ որոշակի ենթակառույցների:

Այսպես «Ընդերքն օգտակար հանածոների ուսումնասիրության և արդյունահանման համար հատկացնելու (կոնցեսիայի) մասին» ՀՀ օրենքով¹ կոնցեսիայի պայմանագրի կնքմանը նախորդում է ուսումնասիրության կամ հանքարդյունահանման հատուկ լիցենզիաների տրամադրումը, որն իրականացվում է լիազոր մարմնի կողմից հատուկ լիցենզիա ստանալու դիմումի հիման վրա (հոդված 12, 13, 20 և 21): Ընդ որում՝ օրենքը մնան լիցենզիայի տրամադրման որևէ հատուկ ընթացակարգ չի նախատեսում՝ բացառությամբ մրցույթի միջոցով տրամադրվող ուսումնասիրության հատուկ լիցենզիա հատկացնելու դեպքի: Օրենքի 14-րդ հոդվածը սահմանում է, որ ՀՀ կառավարության ընդունած ցանկին համապատասխան՝ ընդերքի առանձին ռազմավարական նշանակություն ունեցող տեղամասերի նկատմամբ ուսումնասիրության հատուկ լիցենզիաներ տրամադրվում են մրցույթով²: Տվյալ հոդվածով սահմանվում են

¹ Մույն օրենքն ընդունվել է 05.11.2002թ., տես ՀՀ ՊՏ 2002/52 (227) 29.11.02:

² Տվյալ ցանկը հաստատված է ՀՀ կառավարության «ՀՀ-ում ընդհանուր տարածում և ռազմավարական նշանակություն ունեցող օգտակար հանածոների ցանկերն ու ՀՀ ընդերքի երկրաբանական ուսումնասիրությունների հատուկ ցանկը հաստատելու մասին» 23.07. 2003թ., N 893-Ն որոշմամբ, իսկ մրցույթի անցկացման հետ կապված հարցերը կարգավորվում են ՀՀ կառավարության «Ռազմավարական նշանակություն ունեցող օգտակար հանածոներ պարունակող ընդերքի տեղամասերի նկատմամբ հանքային իրավունքի ձևավորման միջգերատեսչական մրցութային հանձնաժողովի կազմն ու գործունեության կարգը հաստատելու մասին» 30.11.2006թ., N 1679-Ն որոշմամբ:

նաև մրցույթի մասին հայտարարության հրապարակման, հրավերի բովանդակության, հանձնաժողովի աշխատանքի կազմակերպման, մասնակցին հաղթող ճանաչելու համար անհրաժեշտ պայմաններն ու ժամկետները: Այսպիսով՝ ստեղծվում է մի իրավիճակ, երբ կոնցեսիայի պայմանագրի կնքման համար որևէ ընթացակարգ չի նախատեսվում. այն պարզապես հանդիսանում է որոշակի ընթացակարգով (մրցույթի հիման վրա տրամադրվող ուսումնասիրության հատուկ լիցենզիայի դեպքում) կամ առանց որևէ հատուկ ընթացակարգի (մյուս բոլոր հատուկ լիցենզիաների դեպքում) տրամադրվող փաստաթղթի առկայությունից բխող պարտադիր քայլ և ոչ թե կոնցեսիոն իրավահարաբերությունների ձևավորման առաջնային հիմք ու հիմնական կարգավորիչ:

Նման իրավիճակն իհարկե պայմանավորված է կոնցեսիայի պայմանագրերի մասին բազային օրենքի բացակայությամբ և ընդերքօգտագործման ոլորտում կիրառվող լիցենզավորման ինստիտուտին կոնցեսիոն բնույթ վերագրելու փաստով: Այսինքն՝ գործնականում ներկայիս օրենսդրական կարգավորման պայմաններում ընդերքօգտագործման ոլորտի հարաբերությունները լիցենզավորման և թույլտվության ինստիտուտների ճյուղային առանձնահատկություններով պայմանավորված, կրում են առավելապես վարչաիրավական բնույթ, իսկ կոնցեսիայի պայմանագրերի կարգավորիչ գործառույթը, իրավահարաբերությունների կանոնակարգման և երաշխիքների ապահովման տեսանկյունից, հասցված է նվազագույնի և, ըստ էության, ձևական բնույթ է կրում:

Կոնցեսիայի պայմանագրի վերաբերյալ որոշ նորմեր ամրագրված են նաև ՀՀ Ջրային օրենսգրքում¹, մասնավորապես Օրենսգրքի 1-ին հոդվածում կոնցեսիայի պայմանագիրը սահմանվում է որպես ջրային համակարգի կամ դրա մի մասի նկատմամբ օգտագործման իրավունքների փոխանցման գրավոր պայմանագիր: Սակայն այս դրույթի հետ մեկտեղ նույն հոդվածը սահմանում է մի քանի այլ հասկացություններ, ինչպիսիք են, օրինակ, ջրօգտագործման թույլտվություն և ջրային համակարգի օգտագործման թույլտվություն: Ըստ Օրենսգրքի՝ ջրօգտագործման թույլտվությունը փաստաթուղթ է, որը ներառում է ջրային ռեսուրսից ջրառի և ջրի վերադարձի հետ առնչվող անձանց իրավունքներն ու պարտականությունները, իսկ ջրային համակարգի օգտագործման

---

¹ ՀՀ Ջրային օրենսգրքի ընդունվել է 04.06.2002թ., տես ՀՀՊՏ 2002/24 (199) 10.07.02:

թույլտվությունը սահմանված կարգով տրված փաստաթուղթ է, որը հաստատում է որոշակի ՀՏԿ-ների¹ օգտագործմամբ ոչ մրցակցային գործունեություն ծավալելու և ծառայություններ մատուցող անձի իրավունքներն ու պարտականությունները, որով սահմանվում են սպառողներից զանձվող սակագները, և կարգավորվում է ջրամատակարարների կողմից ծառայությունների որակը:

Եթե համեմատելու լինենք այս հասկացությունները կոնցեսիայի պայմանագրի բնորոշման հետ, ապա ակնհայտորեն կերևա, որ ջրային օբյեկտների կամ ռեսուրսների օգտագործման ոլորտում կոնցեսիայի պայմանագրի կնքմամբ տեղի է ունենում ջրային համարգի կամ դրա մի մասի նկատմամբ օգտագործման իրավունքների փոխանցում, այսինքն՝

1. կոնցեսիայի պայմանագրի կնքմանը պետք է նախորդած լինի համապատասխան սուբյեկտին ջրային համակարգի օգտագործման թույլտվություն տրամադրելու գործընթացը,

2. ջրօգտագործման թույլտվության պարագայում չի ենթադրվում կոնցեսիայի պայմանագրի կնքում և այն, որպես ջրօգտագործման ոլորտում օգտագործման իրավունքների փոխանցման կառուցակարգ, չի կիրառվում:

Օրենսգիրքը, ի թիվս ջրային համակարգի օգտագործման իրավունքի փոխանցման այլ եղանակների՝ հավատարմագրային կառավարում, առևտրային կազմակերպության ստեղծում կամ վարձակալություն, սահմանում է նաև կոնցեսիայի պայմանագրի կնքման հնարավորություն: Օրենսգրքի 53-րդ հոդվածը սահմանում է կոնցեսիայի պայմանագրի տրամադրման (պետք է լինի կնքման-Ս.Թ.) դեպքում Ջրային համակարգերի կառավարման մարմինը կարող է.

1. որոշում կայացնել որոշակի ջրային համակարգի նկատմամբ մրցույթային կարգով կոնցեսիայի պայմանագրի տրամադրման մասին,

2. կոնցեսիայի պայմանագիր շնորհել առաջին հայտատուին կամ, եթե միևնույն ջրային համակարգը կոնցեսիայի պայմանագրով ստանալու համար դիմել են մի քանի հայտատուներ, ընտրել այն հայտը, որով առաջարկվում են լավագույն պայմանները:

Այսպիսով, սահմանվում են ոչ միայն կոնտրագենտի ընտրության եղանակները, այլև այն մարմինը, որն իրավասու է կայացնելու որոշում

---

¹ ՀՀ Ջրային օրենսգիրքը ՀՏԿ-ները սահմանում է որպես ջրային ռեսուրսների օգտագործմանն առնչվող հիդրոտեխնիկական կառուցվածքներ:

այս կամ այն ընթացակարգի կիրառման վերաբերյալ: Դա Ջրային համակարգերի կառավարման մարմինն է:

Մեր կարծիքով՝ կոնցեսիայի պայմանագրի կնքման եղանակի ընտրությունը վերոնշյալ մարմնին վերապահելն ամբողջությամբ չի բխում կոնցեսիայի պայմանագրի էությունից, քանի որ վերջինս օրենսգրքի համատեքստում միտված է պետության սեփականություն հանդիսացող ջրային ռեսուրսների և համակարգերի օգտագործման ոլորտում համագործակցություն ապահովելուն, մինչդեռ Ջրային համակարգերի կառավարման մարմինն առավելապես պատասխանատու է ջրամատակարարման և ջրահեռացման, ջրային համակարգերի կառավարման, դրանց անվտանգության ապահովման և պահմանման համար: Այսինքն՝ այդ մարմինը որոշակի բնագավառներում ունի լիազորությունների շրջանակ և այդ սուբյեկտի վրա նման ծանրակշիռ որոշումների ընդունման պարտականություն դնելն արդարացված չէ, քանի որ խոսքը վերաբերում է պետության սեփականությունը մասնավոր սուբյեկտին պետության և հանրության կարիքների բավարարման համար փոխանցելու և լավագույն պայմաններով հնարավորինս շատ ներդրումներ ներգրավելու համար նպաստավոր միջավայրի ստեղծմանը:

Ընդհանրապես բոլոր ոլորտներում կոնցեսիայի պայմանագրի կնքման մասին որոշման կայացումը և եղանակի ընտրությունը պետք է վերապահել կառավարությանը՝ սեփական կամ համապատասխան շահագրգիռ գերատեսչության և կամ սուբյեկտների նախաձեռնությամբ՝ անհրաժեշտ փաստաթղթերի և հիմնավորումների ներկայացման պայմանով: Այս նորմերը պետք է ամրագրել կոնցեսիայի պայմանագրերին վերաբերող հիմնարար իրավական ակտի դրույթներում և հետագայում տեղայնացված կերպով արտացոլել ճյուղային օրենսդրություններում:

Բնական ռեսուրսների բնագավառում պետության սեփականություն հանդիսացող օբյեկտների օգտագործման վերաբերյալ դրույթներ առկա են նաև Անտառային օրենսգրքում¹, սակայն կոնցեսիայի պայմանագրի վերաբերյալ որևէ հիշատակում նրանում չկա: Պետական սեփականություն հանդիսացող անտառների (անտառներն ու անտառային հողերը լիմում են նաև մասնավոր) օգտագործման համար հիմք են հանդիսանում անտառները կամ անտառային հողերի անհատույց օգտագործման կամ

---

¹ Անտառային օրենսգրքին ընդունվել է 24.10.2005թ., տես ՀՀՊՏ 2005/75 (447) 07.12.2005:

վարձակալության պայմանագրերը: Անհատույց օգտագործման տրամադրման կարգը, ըստ ԱՕ 32-րդ հոդվածի 4-րդ մասի, սահմանում է կառավարությունը: Ինչ վերաբերում է վարձակալության պայմանագրին, ապա ԱՕ 48-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ պետական անտառների կամ անտառային հողերի վարձակալության իրավունքը տրամադրվում է հրապարակային սակարկությունների միջոցով և չի մասնավորեցնում՝ մրցույթի¹, թե՞ աճուրդի հիման վրա. ՀՀ կառավարության կողմից սահմանվում են նաև դեպքեր, երբ վարձակալության պայմանագիրը կնքվում է առանց հրապարակային սակարկությունների:

Այսպիսով, կարող ենք ասել, որ անկախ այն հանգամանքից՝ թե խոսքը վերաբերում է կոնցեսիայի պայմանագրի կնքմանը, թե՞ առնչվում է այլ կառուցակարգերի հետ, պետական սեփականություն հաղիսացող ցանկացած բնական ռեսուրսի օգտագործման իրավունքի տրամադրումը (լինի դա լիցենզիա թե թույլտվություն) կամ համապատասխան պայմանագրի կնքումն առավել նպատակահարմար է իրականացնել մրցակցային ընթացակարգի կիրառմամբ:

Ինչ վերաբերում է ենթակառույցների ոլորտում կոնցեսիայի պայմանագրի կնքմանը, ապա հիմնական բնագավառները, որտեղ դրանց հետ կարող ենք առնչվել, տրանսպորտի և ճանապարհաշինության ոլորտներն են: Առաջին երկու ենթակառույցների գործարկման և շահագործման հետ կապված հարաբերությունները կարգավորող օրենքները որևէ նորմ չեն պարունակում կոնցեսիայի պայմանագրի վերաբերյալ, իսկ «Ավիացիայի մասին» ՀՀ օրենքում այդ մասին հիշատակվում է ընդհանուր բնույթ կրող մի ձևակերպմամբ, և չի մասնավորեցվում, թե ինչ կարգով ու պայմաններով է կնքվում այդ պայմանագիրը:

Մեկ այլ իրավական ակտ, որը ևս անդրադառնում է կոնցեսիայի պայմանագրերի կնքմանը, «Օտարերկրյա ներդրումների մասին» ՀՀ օրենքն է¹, որի 21-րդ հոդվածը սահմանում է, որ օտարերկրյա ներդրողներին վերարտադրվող և չվերարտադրվող բնական ռեսուրսների շահագործման իրավունքի վերապահումն իրականացվում է կոնցեսիայի պայմանագրերի հիման վրա, որոնք օտարերկրյա ներդրողների հետ կնքվում են ՀՀ կառավարության կամ դրա համար լիազորված պետական այլ մարմնի կողմից՝ կոնցեսիաների մասին ՀՀ օրենսդրությամբ սահման-

---

¹ «Օտարերկրյա ներդրումների մասին» ՀՀ օրենքն ընդունվել է 04.07.1994թ., ՀՀԳԽՏ 1994/14:

ված կարգով: Բացի այն, որ վերոնշյալ սահմանաման մեջ որևէ ընթացակարգ սահմանված չէ, և այն վերաբերում է միայն բնական ռեսուրսների օգտագործման կոնցեսիոն կարգին, հղում է կատարվում կոնցեսիաների մասին ՀՀ օրենսդրությանը, ինչը 1994թ-ից առ այսօր չի ձևավորվել:

Ամփոփելով վերը շարադրվածը կարող ենք նշել, որ կոնցեսիայի պայմանագրի կնքման գործընթացը կանոնակարգելու համար պետք է հիմք ընդունել նախ՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի պայմանագրերի կնքման մասին ընդհանուր դրույթները, մասնավորապես 463-465-րդ հոդվածները, ապա տվյալ հարաբերությունների առավել մանրամասն կարգավորում իրականացնել համապատասխան օրենքում, որը պետք է պատասխանի մի շարք հարցերի, մասնավորապես թե ով կարող է հանդես գալ կոնկրետ գույքը կոնցեսիոն պայմանագրի առարկա դարձնելու նախաձեռնությամբ, նման առաջարկ կարող է կատարել միայն գույքի սեփականատիրոջ լիազոր մարմինների կողմից թե պոտենցիալ կոնցեսիոները ևս կարող է նախաձեռնել այդ գործընթացը: Եթե այո, ապա ում պետք է նա դիմի իր համապատասխան առաջարկով, ո՞վ և ինչպե՞ս է իրականացնում ու ապահովում գործընթացի մեկնարկը, պետական ո՞ր մարմինը և ո՞ւմ կարող է հանձնարարել իրականացնելու նախնական տնտեսական հաշվարկները, ինչպե՞ս համաձայնեցնել տարբեր գերատեսչությունների շահերը նման հաշվարկների իրականացման ժամանակ, ո՞ր պետական մարմինն է ընդունում վերջնական որոշում կոնկրետ օբյեկտը կոնցեսիոն հիմունքներով շահագործման հանձնելու նպատակահարմարության մասին, ինչպե՞ս և ի՞նչ հիմունքներով կարող է իրականացվել մասնավոր հողերը վերցնելու գործընթացը, եթե դրանք անհրաժեշտ են կոնցեսիոն օբյեկտի շահագործման համար և այլ համանման հարցերի պատասխանները: Ընդ որում՝ դրանք կարող են արտացոլվել հատուկ այդ հարցերը կարգավորելու նպատակով ընդունվող ենթաօրենսդրական բնույթի ակտերի դրույթներում:

Sona Tevanyan

PhD student at the Chair of Civil Law, YSU

**FEAUTERS OF GIVING THE PROPERTY
BY CONSSECION CONTRACT**

The given article analyses the issues of giving the state property and substantial infrastructures to private enterprenur for using or reconducting, and the most popular ways of that in Eouropian states. We suggest that in RA in concession relations the contract may be signed in bases of competitive way of chossing of the concessionaire. In the end we conclude that, above-mentioned issues must be regulated by relevant legislation, because now in RA dosen't exist special legal regulation in sphare of concession contracts.